

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đệ Tử Quy)

Tập 33

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Xin chào mọi người! Khóa học mấy ngày này của chúng ta đều nói đến việc thận trọng trong lời nói hành vi, đều là trong rất nhiều chi tiết nhỏ khi chung sống với người khác, chúng ta cũng phải hết sức cẩn thận, hết sức cung kính.

Cho nên, Trung Quốc chúng ta có một câu châm ngôn rằng: “Khí tiết thanh bạch liêm khiết đều từ chỗ cẩn thận dè dặt nơi phòng tối mà bồi dưỡng ra; hào kiệt xoay chuyển càn khôn đều từ chỗ nơm nớp lo sợ như gần tới vực sâu, như giẫm trên băng mỏng mà đắc lực.” Ý câu này nói với chúng ta rằng, một người có khí tiết hết sức trong sạch đều là bắt đầu bồi dưỡng từ chỗ nào? Từ khi họ ở một mình, ở những nơi mà người khác không nhìn thấy, họ đều có thể làm được lời nói đi đôi với việc làm, vậy mới có thể bồi dưỡng ra khí tiết như vậy. Vì vậy, những điều nhỏ nhất trong cuộc sống cũng là học vấn lớn. “Xoay chuyển càn khôn” nghĩa là năng lực có thể xoay chuyển càn khôn, bắt đầu cảm nhận từ chỗ nào? Từ “nơm nớp lo sợ như gần tới vực sâu, như giẫm trên băng mỏng”, từ việc họ đối diện với mỗi người, đối diện với mỗi sự vật đều có thể cung kính, đều có thể đối đãi cẩn thận, vậy họ mới có thể làm được việc rất lớn về sau. Bởi vì những thái độ cẩn thận này của họ đều ở trong đây tích lũy lại từng chút, từng chút một. Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn có câu: “Nên khiêm hạ trước bậc lão thành, lúc nguy cấp có thể nương cậy.” Cho nên, người có thể luôn hết sức cẩn thận trong những chi tiết nhỏ này thì họ mới có thể thực sự làm tốt những việc lớn quan trọng. Nếu như ngay cả những việc nhỏ này mà cũng không để tâm tới, rất có khả năng khi thực sự tiếp nhận một việc trọng đại nào đó thì sẽ xuất hiện rất nhiều vấn đề nhỏ, thậm chí có khả năng làm loạn hết mọi việc. Vì vậy, chúng ta là bậc làm cha mẹ, đối với những chi tiết nhỏ cũng phải nhắc nhở con cái nhiều hơn ngay từ khi còn nhỏ. Bản thân chúng ta cũng phải thường xuyên quán chiếu chính mình nhiều hơn, từ khởi tâm động niệm trong những việc nhỏ này, tiến thêm bước nữa là sửa lỗi, sửa đổi ngay lúc đó.

Ngày hôm qua chúng ta đã nói đến: “*Dù đức học, hay tài nghệ, không bằng người, phải tự gắng. Nếu quần áo, hoặc ăn uống, không bằng người, chớ nên buồn.*” Phong khí xã hội hiện nay tương đối phù phiếm, tương đối tôn sùng hưởng thụ vật chất. Rất nhiều người có thể trong nhà rất nghèo, sắp không có cơm để ăn, nhưng quần áo đều phải mua như thế nào? Thật đẹp, bởi vì phải mặc cho người khác xem, có thể vợ con ở nhà đang chịu đói, nhưng vẫn phải phùng má giả làm người mập, thực ra thái độ nhân sinh như vậy là quá giả dối, quá giả tạo.

Một người thực sự tôn trọng bạn từ tận đáy lòng thì họ tuyệt đối không phải bởi vì trong túi bạn có rất nhiều tiền, có phải như vậy không? Tuyệt đối không phải vậy. Khi trong túi của bạn có rất nhiều tiền mà họ đối với bạn rất lễ phép, đó là đối với ai? Đối với tiền của bạn. Đợi đến khi tiền trong túi của bạn đưa hết cho họ rồi thì có thể thái độ của họ đối với bạn lập tức thay đổi ngay. Cho nên mới nói: “*Quân tử kết giao nhạt như nước, tiểu nhân kết giao ngọt như mật.*” Vì sao tiểu nhân kết giao lại ngọt như mật? Bởi vì họ có mục đích, cho nên họ tận hết khả năng để nịnh hót, bợ đỡ bạn. Rất nhiều người ở trong tình cảnh này còn tưởng rằng những người ấy xem trọng họ như vậy, tôn trọng họ như vậy, cuối cùng có thể đã trúng quỷ kế của kẻ tiểu nhân. Vậy vì sao quân tử kết giao lại nhạt như nước? Bởi vì bậc quân tử dùng đức hạnh để kết giao với bạn bè, cho nên trong quá trình qua lại dù nhạt nhưng trong đó có mùi vị chân thật, chứ tuyệt đối không phải là hằng ngày dính lấy bạn. Bởi vì đôi bên đều biết rất rõ là chúng ta đều có trách nhiệm của người làm con, có trách nhiệm của bề tôi, có chức trách của người làm chồng, người làm vợ. Cho nên, mỗi người đều có rất nhiều bổn phận cần phải tận tâm tận lực đi làm, vậy thì làm sao có thể lãng phí cả ngày ở bên cạnh bạn được. Họ nhất định sẽ nói: “*Đã hơn tám giờ rồi, không phải anh còn phải về kể câu chuyện giáo dục đạo đức cho con anh nghe sao? Nhanh về nhà đi!*” Cho nên nói: “*Trong nhạt lại có mùi vị chân thật.*” Trong nhạt có sự quan tâm lẫn nhau, thông cảm cho nhau của đôi bên.

Cho nên đích thực là dù vật chất dồi dào nhưng điều đó cũng không thể khiến bạn được người khác tôn trọng, thậm chí là vì để theo đuổi vật chất mà có khi lại khiến cho chính mình rơi vào vực sâu không đáy, có câu “*dục là vực thẳm*”. Hôm qua chúng ta cũng đã nói đến việc tiêu tốn một món tiền lớn để mua một bộ đồ đắt đỏ, niềm vui đó được bao lâu? Được ba ngày. Nhưng khổ sở trong bao lâu? Có thể cả tháng ấy phải ăn mì gói, tổn hại đến sức khỏe. Nếu như nhìn thấy một chiếc xe thể thao hạng sang thì họ liền động tâm, đi mua chiếc xe thể thao hạng sang thì vui được bao lâu? Vui được một tháng, vui được hai tháng. Hơn nữa,

trong thời gian vui vẻ đó có thể vợ của bạn đã bị đưa vào “lãnh cung”, chiếc xe đó trở thành cái gì? Trở thành bà vợ cả, vì bạn cứ hằng ngày ở đó lau lau chùi chùi xe, chẳng ngó ngang gì đến vợ nữa. Vui được một, hai tháng, nhưng khoản tiền vay để mua xe đó thì phải trả trong bao lâu? Có thể là hai năm, có thể là ba năm, cho nên khoảng thời gian đó bạn có thể sẽ khổ sở để trả cho hết khoản nợ đó. Hơn nữa, thật ra mà nói, khi một người rất thích chạy theo những thứ hàng hiệu, những thứ đồ đắt đỏ như vậy, ví dụ như nói họ sử dụng xe được nửa năm hoặc một năm, đột nhiên lại nhìn thấy có xe đời mới xuất hiện, nhìn thấy người khác lái xe đời mới hơn họ thì họ sẽ thế nào? Trong lòng họ sẽ có chút khó chịu, lại động tâm muốn mua chiếc xe mới hơn. Thế là họ vẫn chưa trả hết các khoản vay thì lại có những khoản chi mới, lại muốn mua mẫu mới nhất, có thể cả đời sẽ trở thành nô lệ của vật chất. Không chỉ tự biến mình thành nô lệ của vật chất, mà có thể ngay cả người trong nhà của họ cũng bị liên lụy vào đó.

Rất nhiều người cảm thấy phải mua một ngôi biệt thự sang trọng thì họ mới thấy được bản thân có thân phận. Có loại người như vậy không? Có! Ông bà ta có câu “gia tài bạc triệu”, mỗi ngày ăn mấy bữa? “Ngày ăn ba bữa”, bạn việc gì phải cực khổ chạy theo những thứ rất phù phiếm như vậy. Gia tài bạc triệu, ngày ăn ba bữa; “nhà rộng ngàn gian”, cho dù nhà của bạn có cả ngàn phòng thì buổi tối đi ngủ nằm hết bao nhiêu? “Tối ngủ chỉ có 1,8 m².” Cho nên nhu cầu của con người về phương diện vật chất thực ra vô cùng ít. Có câu “biết đủ thường vui”, bạn biết đủ thì cuộc sống sẽ vô cùng nhẹ nhõm, vô cùng đơn giản, đây là một phương pháp rất tốt đối với thân tâm của bạn. Cho nên chúng ta cũng phải lĩnh hội được từ trong đó, ví dụ nói bạn thường rất chú trọng việc ăn uống, muốn ăn uống thật ngon. Chúng ta có thể suy nghĩ một chút, ví dụ như vào khoảng thời gian trước tết, chúng ta thường nhận được rất nhiều thiệp mời đám cưới, có câu: “Có tiền hay không tiền, lấy vợ ăn tết mới vui.” Kết quả nhận được nhiều thiệp mời đám cưới như vậy, trước đây tôi đã từng đi ăn ba đám cưới trong một tuần, ba đám, ăn đến ngày thứ ba thì bạn có cảm giác như thế nào? Sắp ăn không nổi nữa, những đĩa thức ăn đầy ắp thịt cá, nhiều dầu mỡ như vậy không thể nào sánh bằng với rau xanh và đậu hũ đạm bạc, ăn vào sẽ cảm thấy nhẹ nhàng thoải mái.

Rất nhiều người chạy theo nhà ở rất cao cấp, vì rất có thể họ sợ rằng trong lúc nói chuyện với người khác không thể nói, ví dụ đối phương nói rằng: “Tôi ở nơi nào đó có một căn biệt thự sang trọng.” Khi họ nghe thấy người khác có mà mình không có, trong lòng họ sẽ rất khó chịu. Cho nên họ tự mình rất nỗ lực kiếm tiền, ngày cũng làm, đêm cũng làm, cuối cùng cũng mua được một căn biệt thự.

Được. Vậy một năm đến đó ở được bao lâu? Một năm có thể đi đến đó ba đến năm lần, mỗi lần ở lại khoảng hai, ba ngày thì về. Nhưng họ phải thuê một, hai người để trông giữ biệt thự, những người được thuê này một năm ở [biệt thự đó] bao lâu? Mỗi ngày họ đều ở đó, cho nên họ đang hưởng thụ ngôi biệt thự này. Cho nên thưa các bạn! Rốt cuộc thì ai mới là người thực sự có phước báo? Ai là người có phước báo? Những người được thuê này có phước báo, người chủ biệt thự thì phải vất vả cực khổ kiếm tiền để trả các khoản nợ mua ngôi biệt thự. Cho nên thực sự chúng ta cần phải suy nghĩ cho kỹ, rốt cuộc thì cuộc sống như thế nào mới thực sự có được sự phát triển rất tốt và sự điều tiết rất tốt đối với thân tâm của chúng ta, không nên theo đuổi sự hưởng thụ vật chất giả tạm.

“Dù đức học, hay tài nghệ, không bằng người, phải tự gắng.” Trung Quốc có một câu thành ngữ là: “Đức tài vẹn toàn.” Chữ “đức” ở trước, chữ “tài” ở sau, vì vậy câu thành ngữ này cũng nói với chúng ta: Giữa đức và tài thì điều nào quan trọng hơn? Đức tài vẹn toàn, đức vẫn quan trọng hơn tài. Thời cận đại có một nhà thư pháp được tôn xưng là Thảo Thánh đương đại tên là tiên sinh Lâm Tản Chi, người Nhật Bản rất tôn trọng thư pháp của ông, các nhà thư pháp Nhật Bản đến Trung Quốc đều đến nhà của ông để hành lễ, vô cùng bội phục thư pháp của ông, cũng bội phục cả cách làm người của ông. Tiên sinh Lâm Tản Chi từng nói như thế này: “Có đức, có tài sẽ yêu mến người tài. Không đức, có tài sẽ đố kỵ người tài. Có đức, không tài sẽ biết dùng người tài. Không đức lại không tài sẽ hủy hoại người tài.” Cho nên, nếu như chúng ta muốn tuyển người thì phải chọn người như thế nào? Phải chọn người có đức, có tài, hoặc thấp nhất cũng phải chọn người có đức, không có tài. Bởi vì họ có đức hạnh, biết bao dung thì họ sẽ biết yêu mến tán thưởng tài hoa của người khác, họ biết “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng”, họ liền biết trân quý những nhân tài như vậy.

Nhưng nếu như không có đức mà chỉ có tài hoa thì tất nhiên họ sẽ đố kỵ với người khác. Nếu như ngay cả tài cũng không có thì họ sẽ hủy hoại người tài. Cho nên vào thời Xuân Thu Chiến Quốc, ở nước Tần có một vị tể tướng tên là Lý Tư, ông là người có tài mà không có đức, vì thế nhìn thấy người có tài hoa thì ông rất đố kỵ, ông đố kỵ với sư đệ của mình là Hàn Phi Tử, hãm hại Hàn Phi Tử cho đến chết. Không những hãm hại Hàn Phi Tử mà còn hãm hại những người đọc sách, cho nên đã kiến nghị Tần Thủy Hoàng đốt sách, chôn Nho, đem rất nhiều lời dạy bảo của thánh hiền nhiều đời đều đốt hết, tội nghiệp này thật quá lớn. Sau cùng Lý Tư cũng không có kết cục tốt đẹp, ông và con cái đều bị xử tử chém ngang lưng ngoài pháp trường. Đây là có tài mà không có đức thì sẽ đố kỵ

với người tài. Vì vậy, chúng ta bồi dưỡng con cái, nhất định phải chú trọng đức hạnh trước mới được, nếu như không coi trọng đức hạnh, chúng ta dù bồi dưỡng tài hoa cho con cái cao đến đâu thì cuộc đời của chúng chắc chắn sẽ không hạnh phúc. Bởi vì đồ kỵ người khác thì nội tâm nhất định sẽ rất đau khổ, hơn nữa đồ kỵ người khác cũng sẽ tạo thành rất nhiều chướng ngại cho cuộc đời của chúng, người khác cũng sẽ đồ kỵ chúng như vậy, cho nên đây là điều mà chúng ta cần phải cẩn trọng.

Tôi quen biết một nhà thư pháp tên là Lý Truyền Quân, vị thầy họ Lý này đã từng đảm nhiệm công việc thẩm định và phê bình thư pháp, kết quả phát hiện ra tác phẩm của một số học sinh chắc chắn là do giáo viên viết thay, hiện tượng này có hay không vậy? Nếu như thầy cô và cha mẹ chúng ta làm ra hành vi như vậy, trên thực tế không phải là đang giáo dục con trẻ, mà đang dạy sai con trẻ. Đây cũng là dạy sai con trẻ, khiến chúng cảm thấy rằng chỉ cần đạt được mục đích thì có thể không cần giữ quy củ, có thể bất chấp thủ đoạn. Như vậy đã gieo xuống nhân ác rất không tốt ở trong tâm linh của con trẻ. Về sau chúng có thể bởi vì vi phạm quy tắc, vi phạm pháp luật mà vướng vào vòng lao lý, cuộc đời cũng có thể vì vậy mà bị hủy hoại. Cho nên, chữ “đức” mới là nền tảng sự nghiệp trong một đời của một người, không cảm vững thì rất nguy hiểm, cũng giống như một cây đại thụ, bạn cắm gốc không vững, thân cây càng cao, cành lá càng rậm rạp thì sớm muộn gì một cơn gió thổi qua cũng nhổ bật cả gốc lên, tình trạng như vậy rất nhiều. Có thể thấy, tội nghiệp của một người đều được tạo ra trong lúc họ đang hưng thịnh, khi họ lên như điều gặp gió, không có đức hạnh thì sẽ làm ra rất nhiều sự việc sai lầm. Vì vậy, sau đó thầy Lý đã kiên quyết loại bỏ những bài thư pháp được giáo viên viết thay này, để những bài thư pháp thực sự do học sinh tự tay viết nhận được sự công nhận.

Vị thầy họ Lý này cũng từng nói với tôi, thầy nói thầy từng đi tìm rất nhiều thầy thư pháp, cũng đã tốn rất nhiều tiền để cầu học với họ, nhưng rốt cuộc cũng không học được bản lĩnh thật sự, không học được, đi một vòng lớn như vậy, thầy đã chán nản vì khốn khó, tiền bạc cũng không còn nữa. Kết quả, thầy có cảm giác sứ mệnh phải truyền thừa nghệ thuật Trung Quốc, cho nên ông trời không phụ lòng người có tâm, sau cùng thầy đã gặp được ân sư thư pháp của mình. Rốt cuộc thầy dạy thư pháp cho thầy không những không thu tiền của thầy, mà còn để thầy ở lại nhà của mình để học thư pháp. Cho nên thưa các bạn! Nếu bạn muốn con cái của mình học được bản lĩnh thật sự thì tuyệt đối chưa chắc là phải tiêu tốn rất nhiều tiền, nếu những nhà nghệ thuật này đều muốn lấy nhiều tiền của bạn như

vậy thì thực ra đã cho thấy rằng, họ là người có đức nhiều hơn hay là chỉ có tài hoa? Khi một người chỉ có tài hoa mà không có đức thì cảnh giới nghệ thuật và tài hoa của họ nhất định sẽ bị chướng ngại, không thể nào nâng cao thêm được, bởi vì nghệ thuật cũng là một cách bộc lộ tâm tính của con người. Vì sao rất nhiều tác phẩm nghệ thuật có thể làm cảm động người khác một cách sâu sắc? Bởi vì chúng đều có mối liên hệ trực tiếp với tâm cảnh, với lòng nhân từ và sự tu dưỡng của họ.

Vì vậy, khi thầy Lý gặp được người thầy thư pháp của mình, thì người thầy đó đã đem rất nhiều tâm pháp kỹ thuật vô cùng quan trọng đều dạy cho thầy Lý, khi đã dạy xong cho thầy Lý, thầy ấy nói: “Nếu như cậu không có đức hạnh thực sự mà tôi dạy những tài năng này cho cậu thì tôi đã hại cả đời cậu rồi.” Thầy của thầy Lý nói tiếp: “Bởi vì truyền dạy cho cậu những tài hoa này rồi, rất có thể trong một thời gian ngắn thì cả danh và lợi cậu đều có, nhưng lúc này là lúc nguy hiểm xuất hiện trong cuộc đời của cậu. Nếu lúc này mà cậu không biết khiêm tốn thì có thể sẽ chiêu cảm đến rất nhiều sự đổ kỵ; cậu lại không biết tiết chế chính mình, cần kiệm trong cuộc sống của chính mình, có thể sẽ dưỡng thành thói quen tiêu xài phung phí.” Cho nên, chúng ta cũng nhìn thấy có rất nhiều người trong giới nghệ thuật cũng từng có lúc nổi tiếng nhất thời, kết quả rất nhiều người lúc về già lại rất bi thảm, đó đều là do đã dưỡng thành những thói quen xa hoa này. Cho nên thầy Lý đã có sự tiếp nhận vô cùng sâu sắc đối với những lời này của thầy mình, đều cẩn thận tuân theo lời dạy của thầy mình, luôn luôn khiêm tốn. Thầy Lý mới 33 tuổi mà đã mấy lần nhận được giải thưởng lớn, hơn nữa cũng thường dạy học không thu tiền. Tôi đã từng mời thầy đến Hải Khẩu dạy chúng tôi viết thư pháp, dạy suốt cả một tuần nhưng thầy không nhận một đồng tiền công nào, thậm chí còn đem theo rất nhiều bút thư pháp đến tặng các thầy cô của chúng tôi ở Hải Khẩu. Vì vậy, “đức” là quan trọng, đức hạnh là nền móng của vạn phúc, nhờ đó mà phúc này mới có thể đứng vững.

Khi xưa, lúc Lão tử sắp rời đi thì gặp một vị quan, vị quan này đã hỏi Lão tử, ông nói: “Tôi có hai đứa con trai nhưng không biết sau này tôi nên dựa vào đứa con nào?” Lão tử lấy một số tiền để lên bàn. Sau đó nói với hai người con trai của vị quan này, ông nói với đứa con lớn trước: “Con chỉ cần đánh cha con một cái thì số tiền này sẽ là của con.” Đứa con lớn trông có vẻ khá khờ, cậu ấy cúi đầu và nói: “Không được, sao lại có thể đánh cha được!” Cậu ấy thà chết cũng không làm. Tiếp theo, Lão tử lại nói với đứa con trai nhỏ, đứa trẻ này thì thông minh lanh lợi, đầu óc rất nhanh nhạy. Cho nên thông thường cha mẹ sẽ cảm thấy

đứa con nào tốt hơn? Có thể là đi đâu cũng khen: “Anh xem, đứa con nhỏ này của tôi thông minh biết bao!” Kết quả Lão tử liền nói với cậu: “Con chỉ cần đánh nhẹ một cái thôi, số tiền này sẽ là của con.” Đứa con liền đi đến đánh người cha một cái, sau đó nhanh chóng lấy tiền bỏ vào túi của mình. Lão tử liền quay sang nói với người cha rằng: “Bây giờ ông đã biết về già nên dựa vào ai rồi đấy!”

Sau này, khi vị quan này qua đời, quả thực là đứa con trai lớn chăm sóc ông khi về già, đứa con trai nhỏ thì đi đến một nơi khác để làm ăn. Kết quả khi tin người cha qua đời truyền đến tai người con trai nhỏ, người con này nói: “Mình vừa đi vừa về phải mất hết một khoảng thời gian, không biết sẽ mất biết bao nhiêu tiền buôn bán.” Sau cùng, ngay cả lễ tang của người cha cũng không tham gia. Cho nên Lão tử ngài rất có trí tuệ, có thể từ trong hành vi của một đứa trẻ mà suy đoán ra được nội tâm của chúng, bởi vì “trọng lợi thì nhất định sẽ khinh nghĩa”, chỉ cần đụng chạm đến lợi ích của họ, trước tiên họ nhất định sẽ không quan tâm, nhất định phải đặt lợi ở vị trí đầu tiên. Cho nên, người bình thường đối với trẻ nhỏ đều đặc biệt xem trọng đứa trẻ thông minh lanh lợi hơn, nhưng thường thì đến khi về già đều là những đứa con khá khờ chăm sóc cho họ.

Chúng tôi cũng từng nghe nói có một bà mẹ sinh được ba người con, đứa đầu và đứa thứ hai đều tốt nghiệp đại học, đứa út thì chỉ học hết cấp ba. Kết quả sau đó thường đều là đứa con thứ mấy chăm sóc người mẹ? Ngược lại thì học càng cao lại càng ích kỷ, chỉ biết nghĩ đến chính mình. Chúng ta cũng nhìn thấy rất nhiều cha mẹ đã lo cho con ra nước ngoài học, nhưng học đến sau cùng thì cũng không quay về chăm sóc cha mẹ những năm cuối đời, thường là một đi không trở lại. Có người còn lấy vợ ở bên đó, cha mẹ còn phải vượt đường xá xa xôi tới thăm, thậm chí là ở được một thời gian, lúc sắp về con dâu còn lấy ra cái gì? Quả thật là cha mẹ có thể sẽ tức ói máu, nếu sớm biết như thế thì hà tất trước đây làm vậy, chi bằng không sinh ra thì tốt hơn. Cho nên con cái không có đức hạnh thì thực sự sẽ khiến cha mẹ tức chết, thực sự là gieo hại cho gia đình, gieo hại cho xã hội. Vì thế, chúng ta giáo dục con cái cần phải nhìn xa trông rộng, phải lấy đức làm gốc. Chúng ta cùng xem câu kinh văn tiếp theo:

Nghe lỗi giận, nghe khen vui, bạn xấu đến, bạn tốt đi. Nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người ngay thẳng, dần gần gũi.

Khi chúng ta giảng về nội dung của phần “tín” này, chúng ta có thể hình tượng một chút, vừa mở đầu là “phàm nói ra, tín trước tiên”, đại biểu chữ tín trong lời nói. “Lời dối trá, sao nói được”, những lời dạy bảo này đều nói đến thái độ nói chuyện của chúng ta, khi thái độ nói chuyện của chúng ta rất thô lỗ thì sẽ

không cách nào có được sự tín nhiệm của người khác. Vì vậy, nội dung của phần “tín” này, khi bạn làm được thì bạn sẽ khiến cho người khác có cảm giác tin phục rất cao, rất khâm phục bạn. Ví dụ như nói: “Thấy chưa thật, chớ nói bừa. Biết chưa rõ, chớ tuyên truyền”, cho nên nếu bạn đều có thể làm được thì bạn bè của bạn nhất định sẽ cảm thấy bạn rất có tu dưỡng, rất có chừng mực, tín dụng xã hội của bạn về lâu dài sẽ không ngừng nâng lên cao.

Giống như câu mà chúng ta vừa mới đọc là “nghe lỗi giận, nghe khen vui”, nếu chúng ta nghe người khác nói lỗi mà rất tức giận, người khác khen ngợi chúng ta thì chúng ta dương dương tự đắc, nếu như chúng ta có thái độ như vậy thì liệu có thể có được sự tín nhiệm của bạn bè không? Sẽ rất khó khăn, sẽ tạo thành: “Bạn xấu đến, bạn tốt đi.” Vì sao bạn xấu lại đến? Bởi vì họ biết rõ chỉ cần nói tốt vài câu cho bạn nghe thì bạn đã thần hồn điên đảo, đến lúc đó họ sẽ thừa cơ lợi dụng, vì thế bạn xấu liền đến, bạn tốt sẽ rời xa. Vì sao bạn tốt lại rời xa? Bởi vì những người có đức hạnh biết rất rõ bản phận làm bạn là nhất định phải “nói thẳng không kiêng dè”. Bạn có khuyết điểm thì họ nhất định sẽ rất chính trực nói ra cho bạn biết. Khi bạn không tiếp nhận thì họ chỉ đành phải thế nào trước? Tránh né trước. Bởi vì nếu như họ không tránh đi, bạn thường nhìn thấy họ thì sẽ khiến bạn sanh phiền não, cho nên vì không để bạn sanh phiền não nên họ chỉ đành tạm tránh đi một thời gian. Đợi đến khi bạn thực sự chịu tiếp nhận, chịu tiếp nhận những lời khuyên chính đáng, những lời khuyên bảo của họ thì họ mới trở lại bên cạnh bạn.

Vậy con người thích nghe những lời dễ nghe, hay thích nghe những lời chính trực? Thích nghe lời dễ nghe. Thói quen này đã bắt đầu từ lúc nào vậy? Từ lúc nhỏ. Cho nên thái độ “nghe khen sợ, nghe lỗi vui” này chúng ta cần phải xây dựng ngay từ lúc còn nhỏ. Thầy cô ở trung tâm chúng tôi khi dạy câu này đều nhắc nhở các em nhỏ: “Hôm nay người khác nói ra khuyết điểm của các em, cũng giống như trên gương mặt của các em đang bị dính một vết bẩn màu đen, lúc này người khác nói để các em biết mà lau đi vết bẩn đó, vậy thì các em có nên cảm ơn người ta không? Đương nhiên là nên. Vậy khi người khác chỉ ra khuyết điểm của các em thì cũng giống như giúp các em lau đi vết bẩn dính trên mặt của mình vậy, vì thế các em đương nhiên phải nói lời cảm ơn họ.” Cho nên giữa các bạn học nhỏ này với nhau, chỉ cần bạn học giúp chúng chỉ ra khuyết điểm thì tiếp theo chúng tôi sẽ nghe thấy một câu nói rất tốt đẹp, chúng sẽ cúi người mà nói với bạn của mình: “Cảm ơn bạn đã chỉ ra khuyết điểm cho mình.” Khi đứa trẻ này biết sửa đổi khuyết điểm của mình, thầy cô chúng ta lại động viên chúng đúng lúc,

“biết sửa lỗi, không còn lỗi”, thì chúng sẽ càng hoan hỷ cố gắng sửa đổi những khuyết điểm của mình. Vì vậy nếu từ nhỏ đã cắm rễ này thì sẽ có lợi ích rất lớn đối với cả đời của chúng.

Câu “nghe lỗi giận, nghe khen vui”, làm chúng ta nhớ đến một câu chuyện vào thời nhà Tống. Thời nhà Tống có một vị đại văn hào tên là Tô Đông Pha, ông là bạn thân của thiền sư Phật Ấn, hai người thường xuyên trao đổi học vấn với nhau. Một hôm, đúng lúc Tô Đông Pha cảm thấy cảnh giới của mình rất tốt, liền viết một bài thơ, nội dung bài thơ là:

*“Đánh lễ bậc giác ngộ,
Hào quang chiếu đại thiên,
Tám gió thổi không động,
Ngồi vững tòa sen vàng.”*

Ông cảm thấy cảnh giới hiện tại của mình rất cao, ngay cả tám gió cũng không thể ảnh hưởng đến tâm thanh tịnh của ông. Thưa các bạn, tám gió đó là gì? Đó là *lợi, suy, khổ, lạc, xung, cơ, hủy, dự*. “Lợi” chính là lúc bạn rất thuận lợi, lúc mọi việc rất hanh thông. “Suy” là lúc suy bại. “Khổ” là lúc chịu khổ; hoặc là lúc rất hoan hỷ, lúc rất vui vẻ. Thông thường thì con người hễ khổ là sẽ oán thán khắp nơi, hễ vui thì có khả năng vui quá hóa buồn, cho nên những cảnh giới này đều là đang khảo nghiệm sự tu dưỡng của một người. Tiếp theo là xung tán thì có thể sẽ dương dương tự đắc, “cơ” là người khác chê bai chúng ta thì chúng ta sẽ rất giận dữ, rất khó chịu. Còn có “hủy” và “dự”, “hủy” là bôi nhọ, hủy báng chúng ta. “Dự” là khi chúng ta có danh dự rất tốt, có thể sẽ sanh khởi cống cao ngã mạn. Tô Đông Pha cảm thấy tám gió này đều không thể ảnh hưởng đến tâm cảnh của ông, ông đều có thể giữ được sự thanh tịnh, cho nên đã viết ra bài thơ này muốn tặng cho thiền sư Phật Ấn.

Kết quả, khi thiền sư Phật Ấn xem xong, liền viết lên thư một chữ, viết một chữ “rắm”, rồi bảo người mang về. Kết quả Tô Đông Pha có thể vốn đang chờ đợi xem thiền sư Phật Ấn trả lời ông như thế nào? Có thể ông muốn nói mau khen ngợi tôi đi. Thực ra tám gió đã động chưa? Đã động rồi. Vì muốn được người khác khen ngợi, muốn được nghe lời hay. Kết quả, sau khi xem xong thì ông rất tức giận, vô cùng tức giận, lập tức chạy đến chỗ ở của thiền sư Phật Ấn, thế nhưng vừa đến thì cửa đã đóng, nhưng có viết hai hàng chữ là: “Tám gió thổi không động, một cái đánh mắm đã thổi qua sông.” Tô Đông Pha vừa nhìn thấy thì rất xấu hổ, liền quay trở về. Cho nên chúng ta phải luôn luôn quán chiếu chính mình có phải là cũng tám gió thổi không động hay không? Mọi lúc từ trong khởi tâm động

niệm mà loại bỏ đi những thói quen không tốt của chúng ta, thì mới không phạm phải sai lầm “nghe lỗi giận, nghe khen vui” này nữa.

Câu tiếp theo là: “*Nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người ngay thẳng, dần dần giỏi.*” Chúng ta cũng thấy rằng khi một người làm vua vô cùng khoan hồng độ lượng thì có thể tiếp nhận lời can gián của quần thần, nếu người làm vua có tâm lượng như vậy thì tất nhiên có thể khiến cho những trung thần, những hiền thần này đều có thể dụng tâm chỉ ra khuyết điểm của họ, giúp cho chính sách của họ thực sự có thể đem lại lợi ích cho nhân dân. Cũng như vậy, chúng ta là người làm cha mẹ, người làm thầy cô, khi học sinh hay con cái chỉ ra khuyết điểm của chúng ta thì chúng ta cũng phải khiêm tốn tiếp nhận. Khi bạn thừa nhận lỗi lầm với con trẻ, trong lòng của rất nhiều người lớn liền nghĩ: “Như vậy thì liệu tôi hình như có thấp đi một bậc không?” Thật ra thì hoàn toàn ngược lại, khi người làm giáo viên chúng ta thực sự có sai lầm, ví dụ như đã phạm phải một câu nào trong *Đệ Tử Quy* thì chúng ta lập tức nói với học sinh: “Thầy đã sai ở chỗ này rồi, thầy sẽ sửa đổi, thầy sẽ học tập cùng với các em.” Khi một người giáo viên chịu nhận sai thì có thể nhìn thấy được điều gì trong mắt học sinh? Nhìn thấy sự tôn trọng đối với giáo viên. Cho nên khi một người biết nhận sai thì đó là đức hạnh, “người không phải thánh hiền, ai mà không có lỗi; lỗi mà có thể sửa, chẳng thiện nào lớn hơn”. Cho nên, khi người lớn chủ động sửa đổi, chủ động sửa chữa sai lầm thì cũng sẽ dẫn dắt được cả đoàn thể đều có dũng khí nhận sai.

Khi bên cạnh chúng ta có rất nhiều bạn bè có thể chủ động cho chúng ta một vài lời khuyên bảo, vậy thì cuộc đời của bạn giống như đã có thêm rất nhiều đôi mắt sáng suốt giúp bạn nhìn đường vậy. Bởi vì mỗi người chỉ có hai con mắt, có lúc nhìn thấy phía trước nhưng không nhìn thấy được bên cạnh, cũng không nhìn thấy được sau lưng. Khi bạn có tâm khiêm tốn tiếp nhận lời khuyên nhủ của người khác thì tự nhiên sẽ có rất nhiều người giúp đỡ bạn. Bởi vậy chúng ta nói *mai, lan, trúc, cúc* là bốn quân tử, là đại biểu cho đức hạnh của người quân tử. Cây trúc vì sao lại đại biểu cho đức hạnh của người quân tử? Bởi vì ruột của cây trúc trống rỗng, thường khiêm tốn tiếp nhận lời khuyên chính đáng. Cho nên chúng ta “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng”, vậy thấy vật thiện thì sao? Liền nghĩ bằng. Vì vậy, lão tổ tông của chúng ta không chỉ học tập người khác mà còn học tập vạn vật. Khi nhìn thấy đức của vạn vật thì cũng hồi quang phản chiếu sửa đổi chính mình.

Tôi cũng từng hỏi các học sinh của mình: “Cây trúc có đức hạnh gì? Các em có thể học tập ở cây trúc điều gì?” Tôi để cho các em tự quan sát. Thưa các

bạn, bạn có thể học tập được điều gì từ thân cây trúc? Việc học tập này phải khéo học. Hơn nữa, trong lúc học tập có một mấu chốt rất quan trọng là con người phải có ngộ tính, có ngộ tính thì mới có thể học một biết ba, có thể mỗi khi tiếp xúc với tất cả người, vật, việc đều là đang tu dưỡng chính mình, đang nâng cao chính mình. Ngoài có tâm khiêm tốn ra, còn điều gì nữa? Chúng ta nhìn thấy hình dáng bên ngoài của cây trúc, có nhìn thấy hình dáng của một cây trúc hay không? Điều là thế nào? Điều là một bụi trúc. Bởi vì có cả một bụi, nên mỗi cây trúc đều mọc rất thẳng, giống như bên cạnh bạn toàn bộ đều là người chính trực, tin rằng bạn có muốn nghiêng cũng nghiêng không được. Vì vậy đây cũng là tầm quan trọng của hoàn cảnh. Cho nên ngay cả mẹ của Mạnh tử cũng phải chuyển nhà ba lần. Dù Mạnh tử có căn cơ tốt như vậy, có tố chất tốt như vậy, nhưng cũng cần phải có một hoàn cảnh hậu thiên tốt đẹp để bồi dưỡng. Bởi vậy, người làm cha mẹ chúng ta cũng phải cung cấp cho con cái một hoàn cảnh học tập thật sự tốt.

Chúng ta tiến thêm một bước nữa để xem cây trúc này, nó đều mọc lên từng đốt, từng đốt một, cho nên cũng đại biểu cho cuộc đời không thể nào thuận buồm xuôi gió, mà tất nhiên sẽ gặp phải một số thử thách. Cho nên khi đối mặt với thử thách thì nhất định phải như thế nào? Dũng cảm đột phá tiến về phía trước. Cây trúc cũng đột phá qua cửa ải của từng đốt, từng đốt một, cho nên cũng phải có thái độ kiên nhẫn để đối diện với cuộc đời. Có nhiều lúc đáp án mà các em học sinh nêu ra cũng khiến cho chúng ta rất kinh ngạc, có một em học sinh nói thế này: “Thưa thầy! Cây trúc có tinh thần phục vụ cho người khác.” Tôi hỏi: “Vì sao em lại nói như vậy?” Em đó nói: “Bởi vì măng có thể ăn, thân cây có thể làm nhà, lá của nó có thể dùng để gói bánh ú. Vì vậy, tất cả bộ phận của nó đều mang ra cống hiến.” Chúng tôi nghe đến chỗ này cũng cảm thấy rất hồ thẹn, chúng ta có sánh bằng tinh thần hy sinh cống hiến của cây trúc không? Cho nên chúng ta có thể đều có thái độ khiêm cung đối với tất cả người, việc, vật ở bên cạnh chúng ta, đều có thể tiếp nhận những lời khuyên bảo chính đáng, đều có thể học tập theo họ, vậy thì cuộc đời của chúng ta sẽ tăng thêm rất nhiều trợ lực. Cho nên phải “nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người ngay thẳng, dần gần gũi”, khi bạn có thái độ như vậy thì có khả năng cỏ cây đều sẽ có tình, đều sẽ mỉm cười với bạn.

“Nghe khen sợ”, vì sao nghe lời khen ngợi của người khác thì chúng ta lại phải có thái độ đề phòng lo sợ vậy? Bởi vì tài hoa của chúng ta, thậm chí là thành tựu của chúng ta tuyệt đối không phải là năng lực của một người mà có thể đạt được. Ví dụ như toàn bộ quá trình trưởng thành của chúng ta đều là do cha mẹ nuôi dưỡng, giáo dục, còn có rất nhiều trưởng bối đã chỉ dạy chúng ta, quan tâm

chúng ta thì chúng ta mới có thể hình thành được năng lực như vậy. Cho nên, khi chúng ta có thành tựu thì đầu tiên nhất định phải nghĩ đến những công lao này đều thuộc về họ. Như vậy thì chúng ta mới không tự đánh giá mình quá cao. Hơn nữa, ví dụ nói thành tựu trong một khóa học của chúng ta đều là sự hỗ trợ giúp đỡ của mọi người. Khóa học mấy ngày này của chúng ta, rất nhiều bạn có khả năng đến rất khuya mới ngủ, sáng hôm sau lại phải thức dậy rất sớm để xử lý công việc, lại phải thức dậy nấu cơm cho chúng ta ăn, cho nên thành tựu của một việc đều do rất nhiều người bỏ công sức mới có thể đạt được. Vì vậy chúng ta cũng phải luôn cảm ân những người đã bỏ công sức này. Khi chúng ta có được tâm như vậy thì nghe lời khen sẽ không vui, sẽ cảm thấy nơm nớp lo sợ, phải nhanh chóng tận tâm tận lực làm cho tốt vai trò của mình để báo đáp lại sự cống hiến của nhiều người như vậy. Chúng ta xem câu kinh văn tiếp theo, trước tiên chúng ta cùng đọc một lần.

Vô ý phạm, gọi là lỗi, cố ý phạm, gọi là tội. Biết sửa lỗi, không còn lỗi, nếu che giấu, lỗi chồng thêm.

“*Vô ý phạm, gọi là lỗi*”, gọi là “không biết không có tội”. Cho nên khi người khác phạm sai lầm, họ không phải cố ý, chúng ta nhất định phải bao dung, khoan thứ, nếu không thì họ cũng sẽ rất khó chịu. Đối với chúng ta mà nói, chúng ta cũng phải luôn quán chiếu chính mình xem lời nói, hành vi của chúng ta có chỗ nào không thỏa đáng hay không. Ví dụ như khi đi đường, hai, ba người cùng đi ngang hàng khiến cho những người đi phía sau không tiện vượt lên trước. Bởi vì con người thường hay khi gặp được người bạn đã lâu không gặp, vừa nói chuyện thì liền quên hết thế giới bên ngoài. Cho nên đây gọi là lỗi do vô ý. Có khi chúng ta gọi điện thoại cho bạn bè, đúng lúc họ có thể đang định đi ra ngoài, nhưng chúng ta vừa gọi tới thì đã thao thao bất tuyệt không ngừng nghỉ. Họ lại không biết phải ngắt lời bạn như thế nào để từ chối hoặc nói cho bạn biết họ đang chuẩn bị đi ra ngoài, thế là họ cứ phải miễn cưỡng ở đó. Lúc đó tim của họ sẽ đập như thế nào? Sẽ đập rất nhanh! Đây cũng là lỗi do vô ý. Cho nên khi chúng ta gọi điện thoại cho ai thì nhất định phải hỏi trước: “Xin hỏi bây giờ anh nói chuyện có tiện không?” Phải luôn suy nghĩ cho người khác.

Năm đó Không phụ tử đi đến Thái miếu, cũng là “vào Thái miếu, mỗi việc đều hỏi qua”. Gặp phải rất nhiều việc, Phụ tử đều đi hỏi những người phụ trách trong thái miếu. Những người khác đều cảm thấy rất khó hiểu: “Học vấn của Phụ tử cao như vậy nhưng sao đi đến Thái miếu thì cái gì cũng hỏi hết vậy?” Kết quả học trò của ngài liền hỏi Phụ tử như vậy. Phụ tử trả lời: “Mỗi việc đều hỏi qua là

đại biểu sự tôn trọng đối với sự việc đó, hơn nữa chúng ta đi đến một hoàn cảnh mới, có thể hoàn cảnh này có quy củ riêng của nó, chúng ta không thể làm theo ý của mình được, bằng không thì có thể sẽ có chỗ thất lễ.” Cho nên chúng ta đến một môi trường mới thì trước tiên cũng phải tìm hiểu rất nhiều [về quy củ] làm việc và nghỉ ngơi sinh hoạt của môi trường đó, thậm chí là cách bày biện đồ đạc, chúng ta cũng không thể tự ý dịch chuyển hay thay đổi. Có thể chúng ta cảm thấy có lòng tốt, nhưng một động tác như vậy có thể sẽ gây nên sự phiền phức cho những người làm việc tại đó, cho nên chuyện này có khả năng sẽ phạm vào “vô ý phạm, gọi là lỗi”.

Câu tiếp theo là “*cố ý phạm, gọi là tội*”. Ý muốn nói là rõ ràng biết đó là sai nhưng vẫn cứ làm, gọi là “biết rõ mà cố phạm”, đây gọi là ác, việc này không thể chấp nhận được. Hiện tượng như vậy hiện nay có nhiều không? Nhiều. Vì sao vậy? Ví dụ như rõ ràng đã viết “cấm hút thuốc”, nhưng họ vẫn cứ ở đó hút lấy hút để, nguyên nhân là gì? “Chưa học Đệ Tử Quy.” Đáp án chính xác! Thiếu sự giáo dục, không học tập tốt đạo lý làm người, làm việc, không có thầy dạy, cũng không được cha mẹ nhắc nhở, cho nên nói “đời trước không tốt, không biết đạo đức”. Vậy tiết học hôm nay của chúng ta học tới đây trước, cảm ơn mọi người!